

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ”
(для магістрів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Підготовлено професором кафедри адміністративного менеджменту
І. М. Найдюновим

Затверджено на засіданні кафедри адміністративного менеджменту
(протокол № 7 від 26.03.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Найдюнов І. М. Навчальна програма дисципліни “Методика викладання у вищій школі” (для магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 28 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Методика викладання у вищій школі”, теми контрольних робіт (рефератів), питання для самоконтролю, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методика викладання у вищій школі постійно вдосконалюється і трансформується під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників. Базуючись на класичних та інноваційних технологіях інтерактивних організаційних форм навчання та навчально-пізнавальної діяльності студентів, викладання у вищій школі інтенсифікується, здійснюється процес його оптимізації із урахуванням процесів глобалізації світової економіки та соціально-економічних змін в Україні. Коли в постіндустріальних державах спостерігається революція інтелектуалів, перетворення науки на безпосередню продуктивну силу, саме вища освіта має забезпечити не лише засвоєння студентами системи знань, а й прищепити їм уміння самостійно генерувати нові знання.

Нині методика викладання у вищій школі дає змогу не тільки поглибити та інтенсифікувати процес пізнання студентами реальних явищ, але й гуманістично спрямувати його за змістом, технологічними компонентами та структурними елементами. Крім того, методика викладання не тільки вдосконалюється, а й змінюється за структурно-організаційною технологією, відповідно до інноваційних тенденцій у системі вищої освіти України та програми дій щодо реалізації положень Болонської угоди країн Європи. Спираючись на вказане, у методичних рекомендаціях щодо забезпечення самостійної роботи студентів концептуально обґрунтовані її дефініція, мета, завдання, тезаурус, операційно-діяльні компоненти процесу самопізнання “Я – концепція” та інтерактивні форми програми самореалізації.

Мета методичних рекомендацій – допомогти майбутньому викладачеві, педагогу-менеджеру оволодіти механізмами технології вузівського процесу навчання, визначити його особливості, актуалізувати розвиток професійно-педагогічних, значущих як для фахівця, так і для викладача, особистісних дидактичних здібностей та умінь.

Завдання:

- вивчити загальну методику організації процесу навчання у вузі з урахуванням специфіки майбутньої професії;
- ознайомитися із сучасними інноваційними підходами вітчизняних і зарубіжних науковців як до навчально-пізнавального процесу в цілому у вищій школі, так і до окремих його структурних елементів;

- сформувати уміння і навички підготовки, проведення лекційних і практичних занять зі студентами, які вивчають фахові дисципліни;
- допомогати у формуванні методичної майстерності педагогічної техніки майбутнього менеджера-педагога чи викладача, його комунікативних здібностей, умінь і навичок індивідуального і колективного спілкування зі студентами або колективом співробітників;
- вивчити основні проблеми організації та методики діагностики навчально-пізнавальної діяльності студентів, керівництва їх науково-пошуковою роботою.

Дисципліна взаємопов'язана з педагогікою, психологією, філософією, соціологією, культурологією та різноманітними напрямками викладання спеціальних гуманітарних і фундаментальних прикладних дисциплін.

Підготовка методичних рекомендацій здійснювалась на основі:

- системного підходу, що забезпечує: діалектичну єдність і взаємозв'язок мети, завдань викладання і учіння навчальної дисципліни; відповідну структуру і зміст; форми, методи організації самостійної навчальної діяльності студентів; комунікативну взаємодію на рівні викладач-студент;
- шляхом забезпечення дидактичної якості рекомендацій на основі: врахування об'єктивних законів функціонування та розвитку дидактичної системи; старанного аналізу і точної оцінки навчального процесу; співвідношення фактичного стану з бажаним; визначення складності висунутих проблем викладання та навчання; прогнозування впливу як позитивних, так і негативних факторів на процес самостійної роботи тощо;
- використання різноманітних за видом, типом, формою навчально-методичних матеріалів у процесі самостійного вивчення дисципліни: тематичні, оперативні плани; деталізація за обсягами планових організаційних форм; оптимальний добір контрольних, типових питань, навчальної літератури тощо;
- всебічного обліку при визначенні мети та завдань самостійної роботи: якісного виконання законодавчих, директивних і нормативних документів; сучасних досягнень педагогічної науки, інноваційних інтерактивних технологій форм навчального процесу, передового досвіду викладання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Дидактично-методологічні основи-методики навчання у вищій школі
1	Методика викладання в дидактичній системі навчальних дисциплін вищого навчального закладу
2	Теорія та методологія порівняльної дидактичної методики вищої школи
3	Категоріально-понятійний апарат дидактики вищої школи: сутність, зміст
4	Інтерактивні технологічні основи видів та форм організації навчально-пізнавального процесу у вищій школі
5	Інноваційні методи та засоби сучасного вузівського навчання
	Змістовий модуль II. Основи педагогічної майстерності та організації методичної роботи викладача
6	Методична майстерність та особистість викладача вузу
7	Педагогічна техніка викладача у процесі дидактичного спілкування
8	Методика спілкування у процесі викладацької діяльності.
9	Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання
10	Організаційно-методична робота викладача вищого навчального закладу
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ”

Змістовий модуль І. Дидактично-методологічні основи методики навчання у вищій школі

Тема 1. Методика викладання в дидактичній системі навчальних дисциплін вищого навчального закладу

Актуальними проблемами дидактики, як науки, що розглядає загальну теорію освіти та навчання, завжди були питання її предмета, об'єкта, функцій, закономірностей, методології тощо.

Предмет дидактики вищої школи — процес створення і функціонування системи навчально-пізнавальної діяльності студентів, управління цим процесом з боку всіх структурних елементів системи вузу.

Функції дидактики: 1) науково-теоретична (процес освіти та навчання; сутність, зміст, закономірності процесу навчання тощо); 2) конструктивно-технічна (конструювання проекту навчальної діяльності, технологія її виконання викладачами та студентами, стимули навчання тощо). Об'єктом дослідження дидактики є педагогічні явища та факти навчального процесу. Дидактика і методика навчання окремих предметів вузу.

Дидактична **методологія** як сукупність наукових знань про шляхи, способи, методи пізнання дидактичних предметів та явищ процесів освіти і навчання. Методологічна основа дослідження дидактичних явищ і процесів. Генезис теорії пізнання (гносеології). Проблеми загальнодидактичних закономірностей (обумовленість навчання суспільними потребами; залежність навчання від умов, у яких воно здійснюється; взаємозв'язок навчання, освіти, виховання і розвитку; єдність викладання і учіння; залежність навчання від реальних можливостей студента; взаємозалежність мети, завдання, змісту, форм, методів навчання тощо) та принципів (науковості і систематичності навчання; активності та самостійності студентів у навчанні; наочності та достатності навчання тощо). Специфічні закономірності дидактичної методології, які забезпечують ефективність вузівського навчання (єдності історичного та логічного у навчальному процесі; застосування методів пізнання емпіричного та теоретичного характеру у процесі вивчення об'єктів дослідження; єдності організації та ме-

тодики у навчанні; взаємозв'язків у реальному житті, що об'єднують все життя вищого навчального закладу і т. ін.).

Організація навчального процесу — цілеспрямовані практичні дії, які орієнтують суб'єктів процесу на постановку мети, завдань, прийняття рішень, підбір методів, засобів навчально-пізнавальної та викладацької діяльності, забезпечення навчально-матеріальними ресурсами, здійснення контролю виконання. Організація як технологія навчального процесу, упорядження навчальних дій викладачів на двох основних етапах: підготовчому і виконавчому.

Методика вузівського навчання як творчий процес, який передбачає у відповідності з цілями, на основі дидактичних закономірностей і принципів, сукупність форм, методів, прийомів викладацької діяльності. Методика як внутрішній регулятор, який визначає та розробляє тактику, переводить навчальний процес у русло конкретної діяльності у формі програм, планів, технологічних дій, рекомендацій, і як центральний блок навчання. Основна мета методики навчання. Організація і методика як єдиний технологічний процес, в якому враховуються умови навчально-пізнавальної діяльності студентів, організаційні форми навчання (лекція, практичне заняття тощо), підбираються засоби, методи, прийоми. Театралізація, ілюстрація та гра в умовах сучасного навчання. Організаційна технологія поетапної методики діяльності викладача від початку до досягнення результату (результатів), залежно від організаційних форм.

Функції методики процесу викладання спеціальних дисциплін. Сутність, зміст науково-теоретичної і конструктивно-технічної функцій. Методологічні категорії, які забезпечують впровадження новацій в організаційну технологію процесу навчання (дидактичні ідеї, гіпотези, концепції та теорії). Процес підвищення ефективності викладацької діяльності.

Дидактична теорія як наукове обґрунтування, узагальнення практики, вузівського навчального процесу, відбиток у свідомості викладача навчальної дійсності

Література [1–3; 24; 30; 32; 33; 43; 47; 52; 75; 77]

Тема 2. Теорія та методологія порівняльної дидактичної методики вищої школи

Сутність, зміст, генезис порівняльних методик навчального процесу. Антуан Жюльєн Паризький і його праця “Нарис та попередні зауваження з приводу досліджень з порівняльної педагогіки”.

Ідеї міжнародного освітянського досвіду педагогів-науковців: Йогана Генріха Песталоцці, К. Д. Ушинського та ін. Значення міжнародних педагогічних виставок (Лондон – 1851 р., Вашингтон – 1866 р., Париж – 1879 р.), журналів “Начальная школа”, “Учитель”, “Педагогический сборник” тощо для пошуку ефективної освітянської методики.

Порівняльна дидактика як наука, що аналізує теоретичні та практичні досягнення навчання у зарубіжних країнах, висвітлення і впровадження інноваційних технологій викладання і учіння, організацію освітянської діяльності у різноманітних навчальних закладах. Вища освіта у державах Європи, США і Японії, зміст і організаційна технологія, специфічні особливості, основні загальні характеристики: наявність приватних і державних вузів з високою платою за навчання; висока престижність елітарних вузів; відсутність національної Академії; структура університету (факультети, коледжі і школи, які працюють не в межах одного міста; наявність університетських кампусів, які забезпечують студентів всім необхідним для побуту тощо). Характерні дидактичні концепції і теорії, які мають практичне застосування у вищих навчальних закладах країн Європи, США, Японії та ін.: інструменталізму, “повного акту мислення” Д. Дьюї, Г. Кершенштейнера та ін.; “Я – концепція” К. Роджерса, Д. Келлі та ін.; теорія самоактуалізації А. Маслоу; когнітивна теорія Ж. Піаже тощо.

Специфіка системи контролю держави і суспільства за якістю спеціалістів у США. Світові елітні вузи. Документи про освіту в зарубіжних країнах. Суттєвий і змістовий аспекти Болонського процесу. Характеристика основних положень удосконалення вищої освіти у країнах, які підписали Болонську угоду (прийняття загальної системи порівняльних освітньо-кваліфікаційних рівнів; запровадження двох циклів навчання: бакалавр, магістр; впровадження кредитної системи відповідно до європейської системи трансферу кредитів ECTS; контроль якості освіти; забезпечення мобільності студентів і викладачів у межах освітнього простору; поширення європейських стандартів у галузі вищої освіти, ін.).

Література [4; 10; 13; 16; 33; 40; 41; 48; 51; 56; 63; 64]

Тема 3. Категоріально-понятійний апарат дидактики вищої школи: сутність, зміст

Філософсько-дидактичний аспект сутності, змісту категорії, як окремого поняття, що вирішує внутрішнє, суттєве відношення між дидактичними явищами. Основні категорії дидактики вищої школи (освіта, викладання, учіння, кваліфікаційна карта, рівні опанування дидактикою вищої школи, процес навчання і його структурні елементи: мета, завдання, форми, методи, засоби, контрольньо-оцінюючі результати). Суттєвий та специфічний зміст, структурні елементи кожної категорії, їх значення, уміння ними оперувати в ході навчального процесу.

Внутрішній процесу засвоєння знань студентами на заняттях, його структура (сприймання навчального матеріалу як відображення у свідомості особистості властивостей предметів та явищ, що діють на органи відчуття; осмислення та розуміння викладеного матеріалу як процес встановлення зв'язків між явищами шляхом їх порівняння та аналізу, розкриття причинно-наслідкових залежностей; узагальнення — виділення та об'єднання суттєвих рис, ознак предметів і явищ; закріплення — осмислене, неодноразове відтворення навчального матеріалу по частинах або у цілому; застосування — здійснюється у різноманітних видах діяльності, перехід від абстрактного до конкретного, виконання різноманітних вправ, самостійних та лабораторних робіт тощо). Взаємозв'язок та їх взаємообумовленість. Міжпредметні зв'язки. Рівні викладацької діяльності та рівні знань студентів (репродуктивний, творчо-пошуковий, дослідницький), їх специфічний зміст, критерії оцінювання.

Навчально-пізнавальний процес як система і його компоненти (цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльний, контрольньо-регулювальний і оціночно-результативний). Дефініція, зміст, внутрішня структура, технологія організації структурних компонентів навчання.

Цілеспрямованість регулювання навчально-пізнавальної діяльності кожної викладацької дії (направленість на розуміння, засвоєвання чи поглиблення навчального матеріалу студентами, тренувальні вправи та ін.), відповідні етапи у вивченні спеціальних дисциплін, які відповідають цільовим установкам і завданням процесу навчання. Вплив на ефективність процесу різноманітних чинників (характер навчального матеріалу; особливості учіння; індивідуальні особли-

вості студентів, умови навчання тощо). Оціночно-результативний компонент процесу навчання (рівень знань, умінь і навичок кожного студента, причини невідповідності їх цільовим установкам, завдання з усунення негативних моментів у викладанні та учінні тощо). Вимірювання рівня знань студентів, критерії (об'єктивність, надійність, валідність, точність).

Література [4; 5; 9; 16; 31; 43; 44; 47; 49; 55; 59; 65]

Тема 4. Інтерактивні технологічні основи видів та форм організації навчально-пізнавального процесу у вищій школі

Види навчання в сучасних навчальних закладах (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, модульне). Сутність, зміст, генезис пояснювально-ілюстративного навчання. Технологія проблемного навчання. Основні та допоміжні проблеми. Методика використання проблемних ситуацій. Програмоване та модульне навчання: специфіка, організаційна технологія, методика. Сутність, зміст технології процесу компонентів модульного навчання: логіко-технічного, психологічного та соціотехнічного.

Організаційні форми навчання у дидактиці як зовнішній вираз взаємодії викладача і студента у процесі вирішення навчальних завдань, які здійснюються шляхом управління діяльністю, спілкування, стосунків. Класифікація форм навчання за різними критеріями: за кількістю студентів; за місцем навчання; за дидактичною метою — теоретичного або практичного навчання; за тривалістю часу.

Лекція як основна форма вузівського навчання, найпоширеніший засіб передачі та сприймання навчальної інформації абсолютної більшості предметів теоретичного змісту. Організаційно-технологічний аспект читання лекції та його структура (організаційний початок: оголошення теми, плану лекції, рекомендованої літератури, нагадування основних проблемних питань минулої лекції, мета та завдання сьогоденної теми; у процесі лекції викладач змінює темп викладу, дає можливість студентам занотувати формулювання, дефініції, перенести до конспекту важливі положення, проблемні запитання до студентів, які активізують їх увагу, кмітливість, логічність та доказовість аргументів на користь своєї точки зору; заключна частина лекції — висновки та узагальнення прочитаного матеріалу).

Види навчальних лекцій: вступна лекція як цілісне уявлення про навчання, орієнтація студентів на системну працю з курсу; оглядова лекція як систематизована інформація про наукові знання за навчальним курсом; проблемна лекція — викладання навчального матеріалу здійснюється через проблемні питання, задачі або ситуації; бінарна лекція — різновидність читання лекцій у формі діалогу або монологу двох викладачів; лекція-консультація — під час підготовки до іспитів або за дистанційної форми навчання; лекція-конференція — в основу покладено класичну організаційну технологію проведення наукової або науково-практичної конференції; лекція-дискусія як організаційна технологія диспуту; лекція-прес-конференція як основа рольової гри, а також як виступи “відомих науковців”, які розкривають сутність, зміст проблемних питань лекції і відповідають на запитання аудиторії. Основні практичні організаційні форми вузівського навчання (семінари, лабораторні роботи, навчальна практика, самостійна робота, виконання курсових робіт, консультації тощо).

Семінар: сутність, структурні елементи (організаційний початок семінару: перевірка присутності студентів, оголошення теми та основних питань з наголосом на суттєвих проблемах, чітке визначення технології проведення; обговорення питань семінару з короткими висновками по кожному з них; включення елементів наукової дискусії до обговорення питань семінару, демонстрація технологічних і наукових засобів; підбиття підсумків семінару; оголошення плану, завдань наступного семінару). Інноваційні інтерактивні організаційні технології проведення семінару: у вигляді рольової (ситуації, диспути, парадокси, факти) або ділової (турнір, КВК, брейн-ринг, вікторина тощо) гри. Інтерактивна технологія рольової гри за бально-рейтинговою системою навчання.

Лабораторні заняття: сутність, структура (тема заняття, дидактична мета та завдання; визначення змісту лабораторного заняття та методики виконання; форми звіту; підсумки роботи студентів і формування основних висновків), технологія (за різними ступенями самостійності студентів тієї чи іншої групи на основі детальної консультації, інструкції, окремих вказівок або без них у вигляді рольової гри), методика підготовки та проведення (теоретичне вивчення теми, забезпечення відповідними матеріалами, розробка інструкції, плану виконання роботи, продумування способів оформлення результатів та їх оцінювання).

Керівництво самостійною навчальною роботою студентів: суттєво-змістовий аспект, технологічні етапи (спонукаючий — формування у студентів бажання до самовдосконалення, творче опанування системою фінансово-економічних знань; стимулюючий — допомогти студенту накреслити навчальні цілі, розробити програму роботи з навчальною літературою, періодикою; організаційно-діяльний — спостереження (та корегування) за самостійною практичною роботою студента; самоконтроль — допомога у формуванні умінь та навичок самоаналізу, саморегуляції, самозвіту).

Література [29; 31; 34; 36; 38; 42; 63; 66; 71; 73; 76; 78]

Тема 5. Інноваційні методи та засоби сучасного вузівського навчання

Сутність, функції, структура, проблеми класифікації методів навчання. Загальна характеристика основних груп методів навчання. Сутність, зміст, класифікація методів організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності (за джерелами знань, залежно від змісту освіти, за логікою передачі та сприймання навчальної інформації, за ступенем керівництва навчальною роботою). Методи стимулювання і мотивації учіння. Методи контролю і самоконтролю в навчанні. Бінарні методи. Сугестивні методи. Вибір методів навчання. Поняття про засоби навчання та їх класифікація. Прості засоби навчання (словесні: підручники, навчальні посібники, інші друковані матеріали; візуальні: моделі, картини, муляжі тощо). Складні засоби навчання (механічні візуальні пристрої: діаскоп, мікроскоп, кодоскоп тощо; аудіо засоби: програвач, магнітофон, радіо; аудіовізуальні засоби: навчальні кінофільми, телебачення, відео; засоби, які автоматизують процес навчання: лінгвістичні кабінети, комп'ютери, інформаційні системи, телекомунікаційні мережі тощо.).

Методи інтерактивного навчання як діяльність, що відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії усіх його суб'єктів, які розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють та здійснюють. Бально-рейтингова технологія інтерактивного навчання: зміст, структура, специфіка кожного етапу. Методика проведення у змісті інтерактивного навчання рольової чи ділової гри (проблематизація навчального змісту; сценарій навчального заняття; конфлікт між різними рольовими позиціями). Змістовна класифікація дидактичних ігор (за рівнем пізнавальної самостійності — репродуктивні, конструктивні,

творчі; за особливостями ігрової реальності — імітаційні, неімітаційні; за змістом — виробничі, організаційні, управлінські, соціальні; за метою — виробничі, навчальні, дослідницькі). Змістовна технологія етапів підготовки, проведення дидактичної гри: евристичний (ідея гри); діагностично-пошуковий (формування навчальної гіпотези); методично-організаційний (мета, завдання); сценічний (підготовка сценарію); організаційно-формуючий (підбір психологічних ситуацій, проблемних питань, методичної літератури); організаційно-дійовий (встановлення регламенту); організаційно-заключний (короткий вступ інструктивного характеру — мета, завдання, сюжет гри; розподіл ролей з урахуванням знань і здібностей учасників; ознайомлення із правилами гри, пояснення дій учасників під час виконання тієї чи іншої ролі; ознайомлення із критеріями оцінки діяльності учасників гри; ігрову дискусію тощо); заключний (підсумковий аналіз, оцінка заняття і результатів гри, визначення перспектив).

Література [15; 17; 18; 20–22; 50; 52; 54; 57; 59; 60]

Змістовий модуль II. Основи педагогічної майстерності та організації методичної роботи викладача

Тема 6. Методична майстерність та особистість викладача вузу

Визначення викладача вищого навчального закладу як людини, яка має достатній рівень підготовки з відповідних фахових дисциплін та методики їх викладання і професійно займається педагогічною діяльністю.

Залежність ефективності викладацької діяльності від його методичної майстерності (комплекс його особистих властивостей, які забезпечують ефективне виконання функціональних обов'язків на основі рефлексивної методологічної самореалізації високого рівня), фахової компетентності (рівень розвитку професійної самосвідомості, індивідуально-типові особливості, професійно-значущі якості, тобто вияв свого рефлексивного "Я"). Принципи пізнавальної сфери рефлексивного "Я" викладача: (інтеріоризації — засвоєння оцінок інших викладачів; соціального порівняння; самоатрибуції та мисленної інтеграції переживань). Напрями методичної діяльності викладача (поглиблення спеціальних та психолого-педагогічних знань; засвоєння і практичне застосування теоретичних положень загальної дидактики,

методики та принципів активізації навчальної діяльності студентів; засвоєння методики викладання складних розділів навчальних програм, використання наочних та технічних засобів, дидактичних матеріалів, систематичне ознайомлення з новими методичними рекомендаціями, публікаціями щодо змісту й методики процесу навчання, глибоке вивчення відповідних державних нормативних документів; упровадження педагогічної психології та окремих методик, передового дидактичного досвіду із зверненням особливої уваги на національну специфіку).

Функції викладача: цілепокладання, діагностична, прогноуюча, проектування, планування, організаційна, інформаційна, оціночна, контрольна, корекційна, аналітична. Здібності викладача до педагогічної діяльності: основні (комунікативні, перцептивні, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність), допоміжні (якість розуму — дотепність, критичність, послідовність тощо; мова викладача — ораторські здібності, лексичне багатство, інше; артистичність натури — уявлення, уміння фантазувати, створювати позитивні педагогічні ситуації, передбачати негативні); педагогічний такт, товариськість, уміння правильно використовувати відповідні стереотипи.

Структурні компоненти методичної майстерності викладача: знання (директивно-методологічні, нормативно-законодавчі, загальнотеоретичні, методичні, організаційно-педагогічні, управлінські); уміння (конструктивно-методичні, організаторські); навички (методичні, мислення, мовні); особисті якості (психолого-педагогічні, морально-етичні).

Література [7; 8; 14; 18; 19; 33; 53; 58; 61; 65; 67; 69]

Тема 7. Педагогічна техніка викладача у процесі дидактичного спілкування

Педагогічна техніка викладача як комплекс мовних, комунікативних та організаторських умінь, направлених на створення оптимальної для навчальної взаємодії атмосфери у студентській групі (групах). Структурні компоненти педагогічної техніки викладача — вербальні, невербальні, емоційно-психологічні, організаторські.

Змістовна структура мовлення викладача: **специфіка** (організується спеціально викладачем; добір мовних засобів залежить від навчальних потреб; корегується змістом зворотної інформації; мовна

діяльність ґрунтується на рефлексії стану студентів; мовна діяльність є предметом дидактичного аналізу і постійного вдосконалення; кінцевий результат — досягнення мети), **техніка мовлення** (логічна чіткість та виразність; бачення всього, про що йде мова; орфоепія; інтонаційне багатство; голос викладача; дикція).

Основні засоби невербальної комунікації мови тіла: **статистична експресія** (фізіономіка, система запахів, артефакти), **динамічна експресія** (кінетика, текесика, просодика, екстралінгвістика, контакт очей, виражальні рухи, авербальні рухи), **міжособистісний простір, часова характеристика спілкування**.

Загальна характеристика **емоційно-психологічних** (воля, акторська психотехніка, фізичний стан, стійкість, самовиховання тощо), **організаторських** (самовдосконалення техніки, технологія використання педагогічної техніки) компонентів педагогічної техніки.

Література [6; 11; 12; 22–24; 45; 46; 55; 62; 63; 68]

Тема 8. Методика спілкування у процесі викладацької діяльності

Проблема, генезис наукових досліджень процесу спілкування. Спілкування на рівні викладач—студент як інформаційний процес дидактичної та виховної взаємодії, направлений на підготовку фахівця у вищій школі. Змістовні напрями та сторони спілкування (комунікативна; перцептивна — сприймання і розуміння партнерами один одного; інтерактивна — ефективність взаємодії між партнерами.

Види спілкування (міжрольове і міжособисте); **напрями** його змісту (предметна сфера буття — аудиторне, позааудиторне, вузівське, позавузівське спілкування; подійний шар студентської життєдіяльності; різноманітні подійні ситуації — свята, заліки, іспити тощо; моральна та емоційно-моральна сфери життєдіяльності); **функції** (інформативно-комунікативна, регулятивно-комунікативна і ситуаційно-комунікативна); **форми** спілкування (монолог або діалог); **стилі** спілкування викладача зі студентами (професійно-педагогічний, управління навчально-пізнавальною діяльністю, дидактичний, залежно від відношення до новацій, орієнтації на результати праці). **Технологічні етапи** спілкування (відповідні етапи діяльності викладача): прогнозування або моделювання майбутнього спілкування; початок спілкування (встановлення емоційного і ділового контакту у навчальній взаємодії); пошуковий (за К. С. Станіславським — зон-

дування душі об'єкта, викладач мовби “прощупує” зором аудиторію, внутрішньо підготовлюючи її до наступного спілкування, до викладання навчального матеріалу); вербальна взаємодія (образне “бачення” того, про що йде мова); зворотній зв'язок; аналіз спілкування.

Література[25; 26; 30; 31; 35;42; 65; 69; 71; 72; 75; 77]

Тема 9. Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання

Усвідомлення двох головних етапів викладацької діяльності: підготовчого (визначення мети викладання, підбір змісту, форми, методів доведення навчального матеріалу; підбір факторного матеріалу, складання композиційного плану виступу перед аудиторією; підбір доказів та аргументів; робота над мовою та стилем викладання; підбір наочних та технічних засобів) та виконавчого (поведінку викладача та управління аудиторією; техніку мовлення; відповіді на запитання та мистецтво вести дискусію тощо) або докомунікативної фази та комунікативної.

Функції відбору інформації про навчальний предмет або його тему: пізнавальна (програмування діяльності щодо збирання та аналізу інформації про предмет чи його окрему тему; накопичення інформації про навчальну дисципліну та окремі теми; обробка та аналіз отриманої інформації, тобто оцінка стану теорії і практики з теми викладання, відбір усіх досягнень); конструювання (створення детального сценарію майбутніх викладацьких дій з обліком прогностичних компетенцій, тобто викладач визначає цільовий компонент майбутньої своєї діяльності; вибирає досягнення економічної науки і практики, що необхідні для відповідної форми діяльності; організує лабораторний пошук і внесення у сценарій викладацьких дій фрагментів інноваційних технологій); впровадження (інформаційно-методичне забезпечення викладання; організаційно-педагогічне супроводження процесу викладання, корегування, самоаналіз діяльності, загалом викладання навчального матеріалу).

Специфічні засоби відбору інформації про навчальний предмет відповідно до розглянутих функцій: збору первинної інформації; фіксації інформації; обробки та аналізу інформації; відбору необхідної для заняття інформації; збереження та передача інформації у період комунікативної фази викладацької діяльності.

Методи (аналіз друкованої продукції; іконографічних даних: слайди, телематеріали тощо; акустичних даних — фонограми, виступи цінкових людей тощо; методи проблемно-тематичного аналізу — пошук та відбір з теми законодавчо-нормативних документів; спостереження за викладацькою діяльністю тощо; методи опитування викладачів та суб'єктів фахової діяльності) та технологія організаційно-методичного пошуку інформації (підготовка інформації за допомогою технічних і наочних засобів).

Технологія накопичення, фіксації інформації на відповідних носіях. Рівні збереження інформації з метою її впровадження у викладацькій діяльності (фіксації на різноманітних паперових носіях; безпаперових носіях інформації) та засоби фіксації (документальні — картки, тези, конспекти тощо; технічні — магнітофони, кінопроектори, відеоманітфони, комп'ютери тощо). Процес впровадження отриманої інформації.

Література [21; 32; 36; 37; 39; 43; 60; 66; 70; 74; 75; 77]

Тема 10. Організаційно-методична робота викладача вищого навчального закладу

Актуальні проблеми теми, її розробка в педагогічних дослідженнях. Організація методичної роботи викладача як діяльності, спрямованої на підвищення рівня його науково-теоретичної і методичної підготовки, удосконалення педагогічної майстерності, вивчення і поширення кращого педагогічного досвіду.

Предмет організації методичної роботи викладача. Ведучі компоненти: цілі (максимальне забезпечення сукупності засобів підготовки та здійснення викладацької діяльності), зміст (напрями, за допомогою яких реалізується її мета, тобто забезпечення постійного інформаційного зв'язку як по “вертикалі”, тобто між теорією і практикою, так і по “горизонталі” — на рівні практики), засоби (формуються на основі плану навчального процесу підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня), методи та форми викладацької роботи.

Загальна характеристика структури навчально-методичного комплексу кожної навчальної дисципліни: навчальний план (структура); програма вивчення дисципліни (характеристика структурних елементів); робоча програма (характеристика структурних елементів); методичне забезпечення семінарських, практичних і самостійних

занять студентів; методичні вказівки щодо виконання контрольних робіт для студентів-заочників; методичні вказівки щодо виконання курсових, випускних (дипломних, магістерських) робіт.

Основні організаційні напрямки методичної системи вузу: організація систематичного поглиблення загальнонаукових знань викладача; постійна робота викладача щодо опанування змісту — нових програм, навчально-методичних комплексів, підручників, методичних посібників, рекомендацій; ознайомлення викладачів із новими положеннями дидактики, педагогічної технології, методики викладання цього предмета; вивчення та впровадження у викладацьку діяльність передового, інноваційного досвіду факультету, вузу, країни; постійна допомога викладачу з боку кафедри щодо вдосконалення самоосвітньої діяльності; удосконалення організаційних форм навчання за допомогою системного, планового їх відвідування та аналізу.

Загальна характеристика форм методичної роботи викладача: індивідуальна робота; стажування; відкриті заняття; взаємовідвідування занять; семінари-практикуми; науково-практичні конференції; наукові звіти тощо.

Література [11; 13; 18; 25; 27; 32; 54; 59; 61; 63; 65].

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Майбутньому викладачеві необхідно усвідомити, що методичний комплекс — це один із видів формування його умінь і навичок діагностування навчального процесу, зокрема і самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Головними *компонентами* контролю є: перевірка (виявлення рівня знань, умінь та навичок); оцінка (вимірювання на основі відповідних критеріїв рівня знань, умінь та навичок); облік (фіксування результатів на відповідних носіях). Діагностика навчання передбачає відповідні *принципи*: індивідуального характеру, систематичності, тематичності, єдності вимог, об'єктивності, всебічності тощо. За допомогою самостійного контролю знань вирішуються **завдання**: виявлення готовності особистості до сприймання, усвідомлення і засвоєння фінансово-економічних знань; отримання інформації про характер самостійної роботи у процесі аудиторного та позааудиторного навчання; визначення ефективності організаційної технології учіння; виявлення правильності обсягу і глибини особистісного засвоєння знань, умінь та навичок. Міжсесійний контроль за

самостійною роботою майбутніх спеціалістів-викладачів із дисципліни “Методика викладання у вищій школі” включає поточний модульний контроль за бально-рейтинговою системою.

Студенти готують контрольну роботу (реферат). Науковцями визначено, що **контрольна робота (реферат)** — це короткий (специфічний для даного навчального курсу) виклад змісту організації та методики викладання фахових дисциплін, з урахуванням психолого-педагогічних явищ проблемної або навчальної теми.

Основні вимоги до роботи:

- повнота та об’єктивність інформації про досліджувані явища;
- повнота відображення основних компонентів її змісту;
- доступність сприймання тексту як за змістом, так і за логікою визначення основних проблем;
- доступність мови викладу;
- авторське ставлення, особиста точка зору на питання роботи.

Структура контрольної роботи (реферату): перша сторінка (див. зразок вузу); зміст (вступ, кілька питань, висновки, літературні джерела: 10–12; додатки, за необхідності).

Технологічні етапи організації та методики підготовки роботи: визначення теми та змісту; аналіз отриманої інформації (ґрунтовне, всебічне та глибоке вивчення фактів, положень і висновків з проблеми; теоретична та аналітико-синтетична обробка дослідження); оформлення роботи (загальні та вузівські вимоги, обсяг — 0,5 др. арк.). Студенти заочної форми навчання, за вказівкою викладача, можуть виконувати контрольну роботу у двох видах: як ґрунтовне теоретичне дослідження, спираючись на практику, або практично-теоретичне виконання роботи за варіантами. Номер контрольної роботи за загальною технологією дослідження студент отримує за номером свого прізвища в журналі або заліковій відомості.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (РЕФЕРАТИВ)

1. Методологія дидактики вищої школи.
2. Сучасні методологічні закономірності дидактики.
3. Основні методологічні категорії дидактики.
4. Україна і Болонський процес.
5. Основні зарубіжні дидактичні концепції.
6. Організаційна технологія навчання у вузах країн Західної Європи.

7. Дидактичні основи сучасної вищої освіти у США.
8. Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі України.
9. Педагогічна технологія навчального процесу у вузі України.
10. Облік результатів підготовки спеціаліста у вищій школі.
11. Вузівське пояснювально-ілюстративне навчання.
12. Організація, методика проблемного навчання у вузі.
13. Модульне навчання у вищій школі.
14. Структура вузівського навчального процесу.
15. Загальні дидактичні закономірності та принципи навчання.
16. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації процесу навчання у вузах України.
17. Гуманістична спрямованість методики викладання.
18. Професійно-методична компетентність викладача.
19. Педагогічні здібності викладача.
20. Педагогічна техніка викладача.
21. Педагогічна ситуація у викладацькій діяльності.
22. Самовдосконалення викладача вузу.
23. Лекція — основна форма організації навчання у вузі.
24. Семінар у системі вузівських форм навчання.
25. Лабораторна робота, консультація, залік, іспит у навчальному процесі вузу України.
26. Тезаурис дидактичних засобів.
27. Методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності у вузі.
28. Методи організації і самоорганізації вузівського навчання.
29. Внутрішня педагогічна техніка викладача.
30. Зовнішня педагогічна техніка викладача.
31. Мовлення — показник загальної культури особистості викладача.
32. Умови ефективності, шляхи вдосконалення професійного мовлення викладача.
33. Педагогічне спілкування у вузі: сутність, основні чинники ефективності.
34. Професійно-педагогічний стиль спілкування викладача.
35. Управлінський стиль спілкування викладача.
36. Інноваційні технології викладання фахових дисциплін.
37. Методичні підходи до змісту та характеру викладання дисциплін з управління трудовими ресурсами.

38. Формування понятійного апарату викладання фахових дисциплін.
39. Система відбору та обробки інформації для викладання фундаментальних фахових дисциплін.
40. Організація роботи викладача фахових дисциплін.
41. Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять з фахових дисциплін.
42. Форми організації контролю знань і особливості їх застосування для викладання фахової дисциплін.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Методологія дидактики вищої школи: історія і сучасність.
2. Основні етапи навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі.
3. Рівні опанування дидактикою вищої школи.
4. Пояснювально-ілюстративне навчання у вузі: зміст, методика проведення.
5. Методи, прийоми ефективності вузівського проблемного навчання.
6. Інноваційні методики модульного навчання у вищій школі.
7. Організація, методика бально-рейтингової системи навчання.
8. Загальна характеристика основних компонентів вузівського навчального процесу.
9. Загальні дидактичні закономірності викладання.
10. Основні принципи викладання.
11. Умови та шляхи інтенсифікації вузівського навчання.
12. Організація, методика проведення заліків, іспитів у вузі.
13. Демократизм, гуманізм у системі методів навчання у вузі.
14. Дидактичні ідеї, що забезпечують впровадження інноваційних технологій навчання.
15. Сутність, структура, типи навчальних лекцій.
16. Методика відбору інформації для навчальної лекції.
17. Проблемна лекція: специфіка, методика проведення.
18. Організація, методика підготовки та проведення лекції-діалогу.
19. Семінар у системі форм вузівського навчального процесу.
20. Семінар у формі усних виступів та обговорення питань.
21. Організація, методика підготовки та проведення семінару-диспуту.

22. Специфіка, методика проведення семінару — теоретичної конференції.
23. Семінар у системі модульного навчання.
24. Семінар у системі бально-рейтингового навчання.
25. Методи та засоби навчання у вищій школі.
26. Словесні методи навчання.
27. Методи навчання за рівнем напруженості пізнавальної діяльності.
28. Методи навчання за логікою передачі і сприймання навчальної інформації.
29. Методи стимулювання інтересу до навчання.
30. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні.
31. Бінарні методи навчання.
32. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.
33. Основні методики формування у викладача техніки володіння своїм організмом.
34. Методика формування внутрішньої педагогічної техніки викладача.
35. Зовнішня педагогічна техніка викладача як засіб ефективного навчання.
36. Функції мовлення викладача.
37. Методика формування професійного мовлення викладача.
38. Умови ефективності діалогічного спілкування у процесі навчання.
39. Індивідуальний стиль спілкування викладача.
40. Методика навчальної діагностики.
41. Форми контролю навчання та критерії оцінок успішності.
42. Основи вузівського навчання у відповідності з Болонською декларацією.
43. Дидактична концепція Д. Дьюї.
44. "Я-концепція" К. Роджерса у сучасному вузівському процесі навчання.
45. Теорія самоактуалізації А. Маслоу.
46. Когнітивна теорія Ж. Піаже.
47. Особливості методики навчання у вузах США.
48. Основні аспекти методики викладання у вузах країн Західної Європи.
49. Структура професійно-методичної компетентності викладача.
50. Методика формування педагогічних здібностей викладача.

51. Шляхи ефективності формування педагогічної техніки викладача.
52. Методика подолання педагогічних ситуацій у викладацькій діяльності.
53. Організація, методика самовдосконалення викладача вузу.
54. Організація, методика керівництва науково-пошуковою роботою студентів.
55. Професійно-методична компетентність викладача обліково-економічних дисциплін.
56. Умови ефективної праці викладача фундаментальних дисциплін з управління трудовими ресурсами.
57. Організація та методика викладання з дисциплін управління трудовими ресурсами.
58. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації вузівського процесу викладання спеціальних дисциплін.
59. Система відбору та обробки інформації як основа викладання з дисциплін управління трудовими ресурсами.
60. Професійно-методична компетентність викладача фахових дисциплін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про освіту” / Голос України. — 1996, 25 квіт.
2. Закон України “Про вищу освіту”. — Харків, 2002.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття) // Освіта. — 1993. — № 44–46.
4. Законодавство України про освіту. — К., 2002.
5. Збірник нормативних документів з питань організації заочного навчання у вищих навчальних закладах України. — К., 2002.
6. Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. — К., 2003.
7. Концепція національного виховання // Освіта. — 1994. — 26 жовт.
8. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січ. 1998 р. № 65.

9. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. — К., 2002.
10. *Байденко В. И.* Болонский процесс: структурная реформа высшей школы. — М., 2002.
11. *Бейц Р.* Поради викладачам початківцям. — К., 2005.
12. *Болезіна І. А., Богоград М. А., Ковальчук Г. О.* Методика викладання економіки. — К., 2005.
13. *Болонський процес: нормативно-правові документи /*Уклад. З. І. Тимошенко та ін. — К., 2004.
14. *Бутенко Н. Ю.* Комунікативна майстерність викладача. — К., 2007.
15. *Васильченко В. С.* Державне регулювання зайнятості. — К., 2003.
16. *Вітвицька С. С.* Практикум з педагогіки вищої школи. — К., 2005.
17. *Вітвицька С. С.* Основи педагогіки вищої школи. — К., 2006.
18. *Волкова Н. П.* Професійно-педагогічна комунікація. — К., 2006.
19. *Вульфсон Б. Л.* Сравнительная педагогика: история и современные проблемы. — М., 2003.
20. *Громкова М. Т.* Андрогогика: теория и практика образования взрослых. — М., 2005.
21. *Гронлунд Н. Е.* Оцінювання студентської успішності. — К., 2005.
22. *Дичківська І. М.* Інноваційні педагогічні технології. — К., 2004.
23. *Євтух М. Б.* Нові технології навчання. — К., 2003.
24. *Єльнікова Г. В.* Методика викладання економічних дисциплін: Управління трудовими ресурсами. — К., 2003.
25. *Зязюн І. А.* Педагогіка добра: ідеали і реалії. — К., 2000.
26. *Качан Є. Н., Шушпанов Д. Г.* Управління трудовими ресурсами. — К., 2003.
27. *Ковальчук Г. О.* Активізація навчання в економічній освіті. — К.: 2003.
28. *Корсак К. В.* Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: Інтегрально-філософський аналіз. — К., 2004.
29. *Кремень В.* Освіта і наука України — інноваційні аспекти: стратегія, реалізація, результати. — К., 2005.
30. *Нагаєв В. М.* Методика викладання у вищій школі. — К., 2007.
31. *Найдьонов І. М.* Навчально-методичний комплекс дисципліни “Основи психології і педагогіки”: Навч. посіб. К., — 2005.

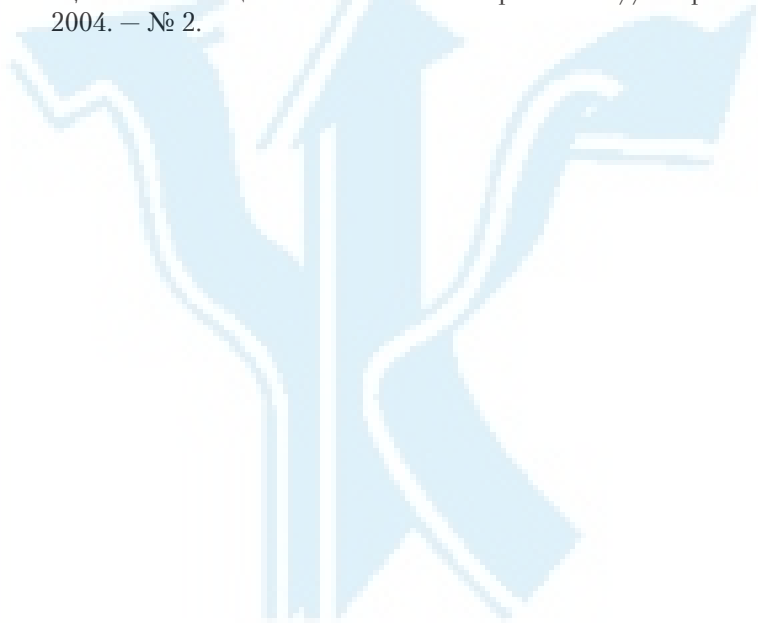
32. *Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І.* Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навч. посіб. — К., 2002.
33. *Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І.* Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навч. посіб. — 2-ге вид. (із змін. і допов). — К., 2005.
34. *Ніколаєнко С. М.* Стратегія розвитку освіти України. — К., 2006.
35. *Осноvy менеджмента.* — СПб.: Питер, 2004.
36. *Осовська Г. В., Крушельницька О. В.* Управління трудовими ресурсами. — К., 2003.
37. *Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І. А. Зязюна.* — К., 2006.
38. *Проблеми освіти.* — К., 2006.
39. *Самаріна С.* Нові технології навчання. — К., 2004.
40. *Степко М. Ф.* Проблеми вищої освіти в контексті Болонського процесу // Педагогіка і психологія. — 2008. — № 1.
41. *Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес.* — К., 2006.
42. *Теорія і практика управління персоналом: Учеб.-метод. пособие / Авт.-сост. Г. В. Щёкин.* — К.: МАУП, 1998.
43. *Федулова Л. І.* Методика викладання менеджменту. — К., 2002.

Додаткова

44. *Барко В. І.* Методика використання тренінгових вправ змістовного плану у підготовці управлінців // *Практ. психологія та соціальна робота.* — 2004. — № 7.
45. *Бачинська К. П.* Механізм формування освітянського простору в регіоні // *Педагогіка і психологія.* — 2007. — № 2.
46. *Болонський процес: Модернізація системи вищої освіти України: Мат. VI Міжнар. наук. конф.* — К.: МАУП, 2006.
47. *Головатий Н. Ф.* Учись учиться. — К., 2000.
48. *Головатий М. Ф.* Європейська й українська освіта — де точки єднання?
49. *Головатий М.* 18-ліття МАУП: час розквіту і досягнень // *Персонал.* — 2007. — № 4.
50. *Добрянський І. А.* Особливості, способи і прийоми організації активно-діалогічного навчання. // *Педагогіка і психологія.* — 2007. — № 2.
51. *Жабровець І. В.* Освіта і інвестиції в Україні. — К., 2002.

52. *Євтух М. Б.* Проблеми освіти. — К., 2003.
53. *Євтух М. Б., Сердюк О. П.* Соціальна педагогіка. — К., МАУП, 2003.
54. *Казанцев А. К. и др.* Практический менеджмент: в деловых играх, хозяйственных ситуациях, задачах и тестах. — М., 2001.
55. *Коломенський Н. Л.* Психологія менеджменту в освіті. — К., 2000.
56. *Корсак К.* Нова українська мрія — європейський освітній простір // Освіта і управління. — 2003. — № 2.
57. *Ляшенко О. І.* Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. — 2005. — № 1.
58. *Маралов В. Г.* Основы самопознания и саморазвития. — М., 2004.
59. *Методика* викладання економіки. — К., 2003.
60. *Міжрегіональна Академія управління персоналом:* наукова, організаційна, навчально-виховна, методична діяльність, соціальний розвиток та міжнародні зв'язки (аналітичний звіт). — К., 2004.
61. *Найдьонов І. М.* Болонський процес: культурологічні парадигми // Освіта і управління. — 2004. — № 2.
62. *Найдьонов І. М.* Європейський вибір української вищої освіти // Персонал. — 2005. — № 2.
63. *Неперервна професійна освіта:* проблеми, пошуки, перспективи. — К., 2000.
64. *Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали).* — К., 2004.
65. *Пальчевський С. С.* Сугестопедагогіка: новітні освітні технології. — К., 2005.
66. *Педагогіка в запитаннях і відповідях.* — К., 2006.
67. *Пехота О. М.* Проектна технологія. — К., 2004.
68. *Світова економіка.* — К., 2000.
69. *Серая О. В.* Иммитационное моделирование. — Харьков 2003.
70. *Сеульська В. Є.* Науково-методичне забезпечення професійного навчання кваліфікованих робітників на виробництві: сучасний стан та проблеми // Педагогіка і психологія. — 2007. — № 3.
71. *Слепкань З. І.* Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. — К., 2005.
72. *Соціальна педагогіка.* — К., 2005.

73. Уорд М. 50 методик менеджмента: Пер с англ. — М., 2003.
74. Хуторской А. Практикум по дидактике и современным методам обучения. — СПб.: Питер, 2004.
75. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. — К., 2003.
76. Черваньов Д. Менеджмент. — К., 2001.
77. Щёкин Г. В. Основы кадрового менеджмента: Учебник. — 3-е изд., перераб. и доп. — К.: МАУП, 2003.
78. Щокін Р. Г. Соціально-економічний розвиток // Персонал. — 2004. — № 2.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Методика викладання у вищій школі”	5
Зміст дисципліни “Методика викладання у вищій школі”	6
Методичне забезпечення контролю знань	19
Теми контрольних робіт (рефератів)	20
Питання для самоконтролю	21
Список літератури	24

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *І. О. Музика*

Зам. № ВКЦ-4653

Формат 60 84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротаційний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*